

ONKOLOGIK KASALLIKLAR: ERTA TASHXISLASH VA ZAMONAVIY DAVOLASH.

Asilbek Luqmonov Usmon o'g'li

Alfraganus University Tibbiyot fakulteti

davolash ishi yo'nalishi 5-bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.16931400>

Annotatsiya:

Maqolada onkologik kasalliklarning kelib chiqish sabablari, ularni erta tashxislashning ilmiy asoslari va davolashning zamonaviy usullari tahlil qilindi. Laborator tahlillar, vizual diagnostika, biopsiya hamda genetik testlarning ahamiyati ko'rsatib o'tildi. Shuningdek, jarrohlik, kimyoterapiya, radioterapiya, immunoterapiya va personalizatsiyalashgan davolash usullarining samaradorligi yoritildi.

Kalit so'zlar: saraton, onkologiya, tashxis, kimyoterapiya, immunoterapiya, gen terapiyasi.

Abstract:

This article analyzes the causes of oncological diseases, the scientific basis of early diagnosis, and modern treatment methods. The importance of laboratory analyses, visual diagnostics, biopsy, and genetic testing is highlighted. The effectiveness of surgical treatment, chemotherapy, radiotherapy, immunotherapy, and personalized medicine is also discussed.

Keywords: cancer, oncology, diagnosis, chemotherapy, immunotherapy, gene therapy.

Аннотация:

В статье рассмотрены причины возникновения онкологических заболеваний, научные основы их ранней диагностики и современные методы лечения. Освещена значимость лабораторных анализов, визуальной диагностики, биопсии и генетического тестирования. Проанализирована эффективность хирургического лечения, химиотерапии, радиотерапии, иммунотерапии и персонализированной медицины.

Ключевые слова: рак, онкология, диагностика, химиотерапия, иммунотерапия, генная терапия.

XXI asrda insoniyat sog'lig'iga eng katta tahdid solayotgan omillardan biri bu – onkologik kasalliklardir. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma'lumotlariga ko'ra, har yili dunyo bo'yicha 19 milliondan ortiq kishida saraton tashxisi qo'yiladi va 10 millionga yaqin inson hayotdan ko'z yumadi. O'zbekiston sharoitida ham onkologik kasalliklar keng tarqalgan bo'lib, aholi salomatligi va

umr davomiyligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ushbu maqolada onkologik kasalliklarning asosiy sabablari, erta tashxislashning ilmiy asoslari va davolashning zamonaviy usullari tahlil qilinadi.

Asosiy qism.

Onkologik kasalliklarning kelib chiqish sabablari.

Saraton kasalliklari hujayra darajasida genetik o'zgarishlar natijasida paydo bo'ladi. Ularning rivojlanishiga quyidagi omillar sabab bo'ladi:

Genetik predispozitsiya – irsiy mutatsiyalar xavfni oshiradi;

Karsinogen moddalar – chekish, spirtli ichimliklar, zararli ishlab chiqarish;

Radiatsiya va ekologik muhit – ultrabinafsha nurlar, ionlashtiruvchi radiatsiya;

Infeksion agentlar – papilloma virusi (HPV), gepatit B va C viruslari;

Notekis ovqatlanish va jismoniy harakatsizlik – immunitetning pasayishiga olib keladi.

Noto'g'ri ovqatlanish va jismoniy harakatsizlik – immunitetning pasayishiga olib keladi.

Erta tashxislashning ilmiy asoslari.

Onkologik kasalliklarni erta bosqichda aniqlash ularni davolash samaradorligini sezilarli oshiradi. Tibbiyotda keng qo'llanilayotgan usullar quyidagilar:

Laborator tahlillar – qon zardobida onkomarkerlarni aniqlash (masalan, PSA, CA-125);

Vizual diagnostika – rentgen, KT (kompyuter tomografiya), MRT (magnit-rezonans tomografiya);

Endoskopik tekshiruvlar – kolonoskopiya, gastroskopiya;

Biopsiya va gistologik tahlil – hujayra tuzilishini o'rganish orqali aniqlik kiritiladi;

Genetik testlar – saraton xavfini oldindan prognoz qilish imkonini beradi.

JSST ma'lumotlariga ko'ra, saratonni erta aniqlash bemorlarning 40–50 foizida to'liq sog'ayish imkoniyatini beradi.

Zamonaviy davolash usullari.

Onkologiyada zamonaviy davolash usullari kompleks yondashuv asosida olib boriladi:

Jarrohlik davolash – o'sma va uning atrofidagi to'qimalarni olib tashlash;

Radioterapiya – ionlashtiruvchi nurlar yordamida saraton hujayralarini yo'q qilish;



Kimyoterapiya – sitotoksik preparatlar yordamida hujayralar bo‘linishini to‘xtatish;

Immunoterapiya – organizmning o‘z immun tizimini saratonga qarshi faollashtirish (monoklonal antitanachalar, immun checkpoint inhibitorlari);

Ma‘lum yo‘naltirilgan terapiya (targeted therapy) – faqat saraton hujayralaridagi molekulyar nuqsonlarni nishonga olish;

Personalizatsiyalashgan tibbiyot – bemorning genetik profili asosida davolash rejasi tuzish.

Yangi tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, immunoterapiya va gen terapiyasi kelajakda saratonni davolashning asosiy yo‘nalishiga aylanishi mumkin.

Xulosa.

Onkologik kasalliklar global sog‘liqni saqlash muammosi bo‘lib, ularni erta tashxislash va zamonaviy davolash usullaridan samarali foydalanish inson umrini uzaytiradi. Saraton kasalligiga qarshi kurashda profilaktika choralarini kuchaytirish, aholining muntazam skrining tekshiruvlaridan o‘tishini yo‘lga qo‘yish va innovatsion davolash metodlarini amaliyotga joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Xulosa qilib aytganda, tibbiyot sohasida genetik diagnostika va personalizatsiyalashgan yondashuv onkologik kasalliklarga qarshi kurashda yangi davrni boshlab bermoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Raxmonov, I., & Jo‘rayev, A. (2021). Onkologiya asoslari. Toshkent: “Fan va texnologiya” nashriyoti.
2. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni Saqlash Vazirligi (2022). Saraton kasalliklarini erta tashxislash va profilaktikasi bo‘yicha uslubiy qo‘llanma. Toshkent.
3. Karimov, B. (2020). Ichki kasalliklarda zamonaviy davolash usullari. Toshkent: Tibbiyot nashriyoti.
4. To‘xtayev, Sh. (2019). Klinik onkologiyada diagnostika va davolashning zamonaviy yo‘nalishlari. Toshkent: Tibbiyot akademiyasi nashriyoti.

